

УДК 378.147

Троценко Руслана Валеріївна

аспірантка 2-го року навчання ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»
м. Переяслав-Хмельницький
baboshka91@bk.ru

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Анотація. У статті розглянуто особливості організації освітнього процесу під час підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності; склад фонду методичних і науково-дослідних робіт, структура і зміст якого сформовані в результаті функціонування і розвитку ВНЗ, що відображають широкий діапазон діяльності професорсько-викладацького складу і наукових співробітників; розкрито сутність місії освітнього закладу; представлено функціональні блоки, що включають компоненти освітнього процесу; визначено, що кінцевою метою професійної освіти є підготовка високваліфікованих фахівців; представлена порівняльна характеристика рівнів освітнього процесу професійної підготовки фахівців.

Ключові слова: освітній процес; навчальний заклад; студенти; педагогічна майстерність; рівень підготовки фахівців.

Постановка проблеми. Організація освітнього процесу в будь-якому навчальному закладі передбачає, як правило, формування певної сукупності елементів, що мають відношення до сутності освітньої діяльності, і знаходження необхідних ресурсів і засобів, що забезпечують цю діяльність. Це обумовлює виокремлення в якості елементів механізму освітньої системи функціонального блоку. Структурними компонентами функціонального блоку є : зміст освіти; фонд методичних і науково-дослідних розробок; бази практик; рівень професійної майстерності педагогічних кадрів; рівень підготовки фахівців.

Участь в розробці та реалізації освітніх проектів викладачів різних дисциплін забезпечує здійснення комплексної взаємодії та інтеграції професійних знань, умінь і навичок стосовно до загального об'єкту дослідження та сприяє підвищенню рівня професійної майстерності педагогічних кадрів. За словником поняття педагогічна майстерність визначається як характеристика високого рівня педагогічної діяльності, що ґрунтується на високому фаховому рівні педагога, його загальній культурі та педагогічному досвіді [2].

На думку В.О. Сухомлинського, «гарний вчитель – це людина, яка досконало володіє уміннями, притаманними тій чи іншій трудовій діяльності, майстер своєї справи» [5].

Метою статті є розкриття особливостей організації освітнього процесу під час підготовки фахівців до професійної діяльності в навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу. У професійній освіті проектування змісту є спеціалізованим, має профільну спрямованість, при якій всі досліджувані дисципліни орієнтовані на цілісне вивчення явищ і процесів, які формують особистісні та професійні якості фахівця. Тому відбір та структурування навчального матеріалу слід виконувати за критерієм повноти і системності видів навчальної діяльності, потрібних для розвитку інтелектуальних здібностей особистості, а також для практичних умінь і навичок, необхідних для виконання професійних і соціальних функцій різного рівня складності.

Склад, структура і зміст фонду методичних і науково-дослідних робіт, що сформований в результаті функціонування і розвитку ВНЗ, відображають широкий діапазон діяльності професорсько-викладацького складу і наукових співробітників по реалізації цілей і завдань. До складу фонду методичних і науково-дослідних робіт входять:

- монографії та статті;
- підручники та навчальні посібники, конспекти лекцій;
- збірники наукових праць;
- збірники задач, словники;
- методичні вказівки для проведення практичних занять, лабораторних робіт, виробничих практик, інших видів занять;
- методичні вказівки до виконання самостійної роботи;
- методичні вказівки до написання курсових і дипломних робіт;
- комп'ютерна підтримка з навчальних дисциплін;
- навчальні плани і робочі програми дисциплін;
- тестові завдання;
- таблиці, схеми графіки та інші ілюстративні матеріали;

– навчальна аудіо-та відеопродукція.

Найважливішою частиною освітнього процесу ВНЗ є забезпечення для студентів можливості проходження практик в економічних суб'єктах регіону. Як правило, реалізація цього напряму освітньої діяльності передбачає наступні етапи:

– навчальна практика для отримання початкових професійних умінь і первинних навичок роботи з документами, яка є також підготовчим етапом до самостійної роботи в період практики за профілем спеціальності;

– виробнича практика за профілем спеціальності для отримання цілісного уявлення про професійну діяльність;

– переддипломна практика для оволодіння початковим професійним досвідом.

Включення практик у зміст освітніх програм основної (базової) професійної освіти передбачає : нерозривний зв'язок теоретичного навчання з практичним; підготовку студентів до виконання основних професійних функцій; послідовне розширення кола формованих у студентів умінь, практичних навичок та їх ускладнення у міру переходу від одного етапу практики до іншого.

Реалізація освітніх проектів у рамках єдиного професійного середовища сприяє розширенню мережі баз виробничих і переддипломних практик та забезпечує отримання необхідної інформації для постійного оновлення програм практики.

Відомо, що кінцевою метою професійної освіти є підготовка кваліфікованих фахівців з досить високим виробничим та соціальним статусом, що оптимально поєднують професійні знання і загальнонаукову ерудицію та володіють інтелектуальною потребою і самомотивацією до самостійної творчої пізнавальної діяльності протягом усього періоду трудової активності, готових до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності.

Технологія розвитку творчої активності у студентів передбачає наявність у викладача наступних якостей :

– добра інформованість в основних і суміжних галузях знань; вміння «сторонні» знання, особливо в суміжних науках, трансформувати для своєї професійної області;

– уміння знаходити новий підхід до старих ідей, коректно формулювати нові ідеї та завдання;

– здатність передбачати зміни, відчувати тенденції, навіть приховані, проникати в сутність прогнозованих змін.

Рівень підготовки фахівців визначається на заключному етапі освітнього процесу – підсумкової атестації, що складається зі здачі випускного кваліфікаційного іспиту та захисту випускної кваліфікаційної роботи, поєднання яких дозволяє максимально наблизити випускників до реальних умов професійної діяльності.

Виконання випускної кваліфікаційної роботи надає можливість майбутньому фахівцю реалізувати професійні знання та вміння у вирішенні певної практичної проблеми, проявивши самостійність, відповідальність, готовність до відкритої взаємодії. При цьому випускник повинен показати володіння процесом прийняття рішень і сучасними інструментами практичної реалізації прийнятого рішення. Думки членів атестаційних комісій і відгуки споживачів випускників є об'єктивними оцінками рівня підготовки фахівців, на основі яких здійснюється постійне корегування вмісту інших компонентів функціонального блоку.

Блок включає компоненти, що характеризують кадрове, документаційне, методичне, інформаційно-аналітичне, програмно-математичне, матеріально-технічне та фінансове забезпечення сталого функціонування освітнього процесу.

Кадрове забезпечення передбачає укомплектованість професорсько-викладацького складу кадрами відповідної кваліфікації і практичного стажу роботи, ведення роботи з підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, створення умов для творчої навчальної діяльності, використання різних важелів стимулювання роботи педагогів та ін.

Документаційне забезпечення пов'язано з розробкою внутрішньої організаційно-розпорядчої документації відповідно до правовстановлюючих документів (статут університету) і нормативно-законодавчих актів.

Методичне забезпечення передбачає : підготовку робочих навчальних планів по кожній реалізованій в університеті спеціальності; розробку навчально-методичних

комплексів дисциплін навчального плану; розробку графіків навчального процесу для всіх форм навчання; формування бібліотечного фонду, що включає книжковий і журнально-газетний фонди; формування фонду власних методичних розробок викладачів університету; надання можливості доступу до мережевих інформаційних ресурсів; формування баз даних з навчальних дисциплін; проектування і створення цілісних комп'ютеризованих курсів та ін.

Інформаційно-аналітичне забезпечення включає використання в освітньому процесі інформаційно-довідкових систем, сучасних інформаційних технологій та засобів зв'язку, створення моніторингу освітнього процесу.

Програмно-математичне забезпечення передбачає використання цілісних комп'ютеризованих курсів і автоматизованих робочих місць (АРМ), універсальних користувальницьких програм і баз даних.

Матеріально-технічне забезпечення пов'язане із задоволенням вимог з організації матеріально-технічної бази освітнього процесу, побуту та харчування студентів, їх медичного обслуговування.

Фінансове забезпечення передбачає визначення джерел і обсягів фінансування здійснення освітнього процесу, оптимальний розподіл ресурсів за напрямками діяльності відповідно до поставлених цілей і досягнутими результатами [3].

Регулююча роль держави по відношенню до організації освітнього процесу університету і формуванню його змісту проявляється в проведенні процедури ліцензування та атестації освітньої діяльності та введення державних освітніх стандартів. Ліцензування являє собою процедуру видачі освітній установі дозволу (ліцензії) на право ведення освітньої діяльності за програмами того чи іншого рівня професійної освіти при дотриманні комплексу мінімально необхідних умов, що забезпечують можливість здійснення цієї діяльності : організаційно правових основ; матеріально-технічної бази та навчальних ресурсів (кадрове, інформаційне, технічне забезпечення); соціальної інфраструктури. Атестація – дослідження об'єкта з метою виявлення його відповідності певним вимогам, а також видача відповідного документа – атестата [1, 445]. Державні освітні стандарти встановлюють найзагальніші вимоги до змісту освіти з кожного напрямку і кожної спеціальності

професійної освіти, визначають рівень мінімальних знань, умінь і навичок, якими повинен володіти випускник ВНЗ, щоб отримати відповідну кваліфікацію.

Рішення приймаються працівниками. У навчальному закладі, як правило, виділяються два таких рівні. На першому рівні керівник навчального закладу та його заступники, створюють умови для ефективного здійснення освітнього процесу, координуючи використання ресурсів з діями структурних підрозділів, служб і членів педагогічного колективу, забезпечуючи останнім задоволення професійних потреб та розвиток здібностей. На другому рівні викладачі та керівники організаційно-діяльнісних служб (факультетів, кафедр), що організують навчально-виховний та навчально-пізнавальний процеси на основі суб'єкт-суб'єктних відносин. Виступаючи в якості суб'єкта освітньої діяльності, студент займає активну позицію у взаємодії з педагогами і розвивається як особистість, керуючи власною системою потреб і мотивів [4].

Отже, якщо розглядати освітній процес з позиції його суб'єктів, то слід виділяти три рівні:

- адміністративний (суб'єктом виступають керівники);
- технологічний (суб'єктом виступають педагоги);
- особистісний (суб'єктом виступають студенти).

Порівняльна характеристика цих рівнів представлена в (табл.1)

Таблиця 1

Порівняльна характеристика рівнів освітнього процесу професійної підготовки фахівців

Рівні	Суб'єкти	Об'єкти	Задачі	Інструментарій
1-й рівень (адміністративний)	Керівник та його заступники	Навчально-виховна діяльність педагога, матеріально-технічна база	Створення організаційно-педагогічних умов для реалізації професійної підготовки фахівців	Психолого-педагогічні, соціально-педагогічні, організаційно-педагогічні, соціально-економічні методи та форми створення освітнього простору

2-й рівень (технологічний)	Педагоги	Навчально-пізнавальна діяльність студентів	Розробка технології навчання і комунікативних зв'язків в освітньому процесі професійної підготовки фахівців	Форми, методи, засоби навчання, виховання і розвитку
3-й рівень (особистісний)	Студенти	Система мотивів, потреб і цілей	Розвиток професіоналізму та особистісних якостей на основі формування мотивації і мети	Навчально-пізнавальна діяльність в умовах саморозвитку

Всі три рівня об'єднані єдиною метою неперервної професійної освіти, кожен рівень здійснює свій внесок у реалізацію єдиної мети. Лише комплексний підхід, що здійснюється одночасно на трьох рівнях, реально забезпечує ефективність освітнього процесу.

Системний підхід до дослідження проблем структури освітньої системи ВНЗ дозволив нам розглядати її з двох позицій : зовнішньої – як якогось цілого, що розвивається в результаті взаємодії з середовищем; і внутрішньої – яка характеризується зміною різних станів цілісності. Розуміючи цілісність системи як єдність усіх її ланок, що функціонують у взаємодії, ми виходимо з точки зору про відкритість взаємообміну інформацією і «енергією» з навколишнім середовищем як всієї системи, так і окремих її ланок. Це сприяє забезпеченню ефективної взаємодії складових освітньої системи та своєчасному проведенню їх трансформацій, обумовлених змінами зовнішнього середовища. Об'єднанню, інтеграції дій, зусиль об'єктів, що переслідують спільну мету, сприяє координація їх діяльності. Вона створює умови для послідовних дій суб'єкта та об'єкта, передбачає зіставлення цілей, ресурсів, форм і методів діяльності та призводить до загального результату.

Отже, розвиваючись на основі ідеї єдності та відкритості інформаційно-освітнього простору, володіючи якостями варіативності, наступності та гнучкості, відповідаючи запитам особистості та потребам ринку професій, освітня система ВНЗ стає здатною до саморозвитку.

СПИСОК ВИКОРИСАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.: Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1987. – 374 с.
3. Иванов А.И. Разработка управленческих решений : [учеб. пособие] / А.И. Иванов, А.В. Малявина. – М. : МАЭП, 2000. – 112 с.
4. Пенчук Е.С. Управление многоуровневой профессиональной подготовкой специалистов финансово-экономического профиля : дис. канд. пед. наук : 13.00.08 - / Пенчук Елена Станиславовна – Новосибирск, 2003. – 206 с.
5. Сухомлинський В.О. Павлышская средняя школа / В.О. Сухомлинський // Избр. пед. соч. в 3-х т. – Т. 3. – К. : Рад. школа, 1961. – 187 с.

Рецензент

Чернуха Н.М. - д. пед. н., проф

Стаття надійшла до редакції 22.05.2015

ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА ПРИ ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Троценко Руслана Валерьевна

аспирантка 2-го года обучения ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий ГПУ имени Григория Сковороды»
г. Переяслав-Хмельницкий
baboshka91@bk.ru

Аннотация. В статье рассмотрены особенности организации образовательного процесса при подготовке будущих специалистов к профессиональной деятельности, состав фонда методических и научно-исследовательских работ, структура и содержание которого сформированы в результате функционирования и развития вуза, отражающих широкий диапазон деятельности профессорско-преподавательского состава и научных сотрудников; раскрыта сущность миссии образовательного учреждения; представлены функциональные блоки, включающие компоненты образовательного процесса; определено, что конечной целью профессионального образования является подготовка высококвалифицированных специалистов; представлена сравнительная характеристика уровней образовательного процесса профессиональной подготовки специалистов.

Ключевые слова: образовательный процесс; учебное заведение; студенты; педагогическое мастерство; уровень подготовки специалистов.

FEATURES OF ORGANIZATION OF EDUCATIONAL PROCESS WHILE TRAINING THE SPECIALISTS OF ECONOMICAL SPECIALTIES

Ryslana V. Trotsenko

postgraduate at State higher education establishment «Pereyaslav-Khmelnysky State Pedagogical University named Hryhoriy Skovoroda», Pereyaslav-Khmelnysky
baboshka91@bk.ru

Abstract. The article deals with the features of organization of educational process while preparing of future specialists to their professional activity; the set of methodical and research works, the structure and content of which are formed in the result of functioning and developing of HEE, that show a wide range of teaching staff's and researchers' activity; the essence of the mission of educational establishment is disclosed; the functional units, that include components of educational process are presented, there is defined, that the final goal of professional education is to prepare high-qualified specialists; the comparative characteristic of levels of the educational process of the professional training of specialists is presented.

Keywords: educational process; educational establishment; students; pedagogical skill; the level of specialists' training.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Large explanatory dictionary of modern Ukrainian / uklad. i gholov. red. V.T. Busel. – K.: Irpinj : VTF «Perun», 2003. – 1440 p. (in Ukrainian)
2. Ghoncharenko S.U. Ukrainian pedagogical dictionary / S.U. Ghoncharenko. – K.: Lybidj, 1987. – 374 p. (in Ukrainian)
3. Ivanov A.I. Development of administrative decisions: [ucheb. posobie] / A.I. Ivanov, A.B. Maljavina. – M. : MAJeP, 2000. – 112 p. (in Russian)
4. Penchuk E. S. Management by multilevel professional preparation of specialists of финансово-экономического профиля : of дисертація candidate of pedagogical sciences 13.00.08 - / Penchuk Elena Stanislavovna – Novosibirsk, 2003. – 206 p. (in Russian)
5. Suhomlins'kij V.O. Pavlinsky high school / V.O. Suhomlins'kij // Izbr. ped. soch. v 3-ht. – T. 3. – K. : Rad. shkola, 1961. – 187 p. (in Russian)